

Sygn. akt III AUa 1071/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 czerwca 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Romana Mrotek
Sędziowie:	SSA Urszula Iwanowska SSA Barbara Białecka (spr.)
Protokolant:	St. sekr. sąd. Katarzyna Kaźmierczak

po rozpoznaniu w dniu 24 czerwca 2014 r. w Szczecinie

sprawy Gminnej Spółdzielni (...) w C.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

przy udziale zainteresowanych H. J., H. P., J. G. C. K., E. C., K. C., K. M., W. M., J. J., J. R., A. S.

o podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne

na skutek apelacji płatnika składek

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 22 lipca 2013 r. sygn. akt VI U 3259/12

oddala apelację.

SSA Barbara Białecka SSA Romana Mrotek SSA Urszula Iwanowska

Sygn. akt III AUa 1071/13

UZASADNIENIE

Decyzjami Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. z września 2012r. stwierdzono, że do podstawy wymiaru składek u płatnika Gminnej Spółdzielni (...) w C. należy uwzględnić pracownikom – zainteresowanym w niniejszej sprawie wartość bonów towarowych sfinansowanych z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych w latach 2008 – 2010, stosownie do okresów zatrudnienia tych pracowników.

W odwołaniach od powyższych decyzji Gminna Spółdzielnia (...) w C. podniosła zarzut naruszenia

- § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe w zw. z art. 18 ust. 1 oraz art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity opublikowany w Dz. U. z 2013r. poz. 1442, ze zm.) - zwaną dalej ustawą systemową oraz art. 81 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych przez ich niezastosowanie, skutkujące uznaniem, że dodatkowe świadczenia finansowe wypłacone zainteresowanym ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach ZFŚS stanowią przychód pracownika, a tym samym powinny zostać odprowadzone składki przez płatnika składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne,

- błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wydanych decyzji, który miał wpływ na ich treść poprzez uznanie, że płatnik nie badał sytuacji życiowej i materialnej pracowników przyznając im dodatkowe świadczenia, podczas gdy sytuacja majątkowa, socjalna oraz życiowa była płatnikowi znana i zainteresowani spełniali wymogi do otrzymania dodatkowego świadczenia według opracowanego i przyjętego u płatnika Zakładowego Regulaminu ZFŚS.

W odpowiedzi na odwołania organ rentowy wniósł o ich oddalenie oraz zasądzenie kosztów procesu. Organ rentowy podtrzymał argumentację zawartą w zaskarżonych decyzjach.

Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 22 lipca 2013r. w punkcie pierwszym zmienił zaskarżone decyzje o numerach: (...) w ten sposób, że ustalił, iż podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne zainteresowanych E. C., K. C., J. G., J. J., C. K., W. M., K. M., H. P., J. R., A. S. jako pracowników zatrudnionych u płatnika składek Gminnej Spółdzielni (...) w C. - nie stanowi wartość wydanych zainteresowanym bonów towarowych za marzec i grudzień 2008 roku sfinansowanych z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych funkcjonującego u płatnika; w punkcie drugim zmienił zaskarżoną decyzję nr (...) w ten sposób, że ustalił, iż podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne zainteresowanej H. J. jako pracownika zatrudnionego u płatnika składek Gminnej Spółdzielni (...) w C. - nie stanowi wartość wydanych zainteresowanemu bonów towarowych za marzec 2008 roku oraz grudzień 2010 roku sfinansowanych z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych funkcjonującego u płatnika; w punkcie trzecim w pozostałym zakresie oddalił odwołania; w punkcie czwartym zniósł wzajemnie między stronami koszty zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy ustalił, że w Gminnej Spółdzielni (...) w C. utworzono – od 10 lipca 1996 roku Regulamin korzystania z funduszu świadczeń socjalnych przez pracowników. Zgodnie z § 8 ust. 1 pkt. c niezależnie od finansowania działalności i usług socjalnych, część środków zakładowego funduszu socjalnego mogła być przeznaczona na paczki i bony towarowe przyznawane w okresie roku głównie przed świętami dla pracowników o bardzo niskich i niskich zarobkach. Zgodnie z ust. 2 pomoc ta udzielana jest na wniosek pracownika, emeryta rencisty, na podstawie decyzji Zarządu Spółdzielni, w porozumieniu ze związkami zawodowymi. W myśl ust. 3 pomoc udzielana może być w formie gotówkowej, bezgotówkowej, bonów towarowych bądź rzeczowej.

Aneksem nr (...) do regulaminu zmieniono brzmienie § 8 ust. 1 pkt c. Zgodnie z obowiązującym od 1 stycznia 2008 roku przepisem § 8 ust. 1 pkt c niezależnie od finansowania działalności i usług socjalnych część środków zakładowego funduszu socjalnego może być przeznaczona na bony towarowe, świadczenia rzeczowe lub paczki na wniosek związków zawodowych, głównie przed świętami, dla pracowników przy każdorazowym określeniu kryteriów dochodowych przez Zarząd Spółdzielni.

Aneksem nr (...) do regulaminu zmieniono brzmienie § 8 ust. 1 pkt c. Zgodnie z obowiązującym od 5 października 2009 roku przepisem § 8 ust. 1 pkt c niezależnie od finansowania działalności i usług socjalnych część środków zakładowego funduszu socjalnego może być przeznaczona na bony towarowe, świadczenia pieniężne lub rzeczowe oraz paczki na wniosek związków zawodowych, głównie przed świętami, dla pracowników - przy każdorazowym określeniu

przez Zarząd Spółdzielni kryteriów dochodowych i analizując sytuację materialną pracowników. Każdy z aneksów do regulaminu opracowywany był w uzgodnieniu z działającym w Spółdzielni (...).

W latach 2008-2010 Zarząd Gminnej Spółdzielni postanawiał o przyznawaniu pracownikom świadczeń okolicznościowych z okazji świąt Bożego Narodzenia oraz Wielkiej Nocy. Świadczenia te były finansowane ze środków ZFŚS. Podstawą przyznania bonów oraz świadczeń pieniężnych była wspólna decyzja zarządu Gminnej Spółdzielni (...) w C. oraz zarządu Związku Zawodowych w formie uchwały, w której określano kryteria przyznawania bonów czy też świadczeń pieniężnych. W marcu 2008 roku, w grudniu 2008 roku oraz w grudniu 2010 roku za podstawie ww. uchwał pracownicy byli dzieleni na 3 lub 5 grup. Wysokość wypłat była wówczas zróżnicowana, w zależności od uzyskiwanych zarobków u płatnika. Zasadą było przyjęcie średniego wynagrodzenia z ostatnich 3 lub 10 miesięcy.

W grudniu 2009 roku, uwzględniając niskie dochody pracowników w 2009 roku, na tle innych zakładów funkcjonujących na rynku chojeńskim, a zwłaszcza pracowników (...), zarząd Spółdzielni wspólnie z zarządem Związków Zawodowych przyznał wszystkim pracownikom świadczenia pieniężne w identycznej wysokości – 300 zł.

W kwietniu 2010 roku z okazji Świąt Wielkanocnych zarząd Spółdzielni na wniosek zarządu Związków Zawodowych, pomimo wprowadzenia progu wysokości wynagrodzenia, zdecydował o przyznaniu bonów towarowych wszystkim pracownikom w identycznej wysokości.

Pracodawca nie odbierał od pracowników ani oświadczeń o wysokości dochodów, ani o ich sytuacji materialnej. Podstawowym kryterium wypłaty bonów i świadczeń pieniężnych było wynagrodzenie otrzymywane przez pracowników w spółdzielni.

Uchwałą z dnia 11 marca 2008 roku zarząd Gminnej Spółdzielni (...) w C. wspólnie z Zarządem Związków Zawodowych przyznał pracownikom bony towarowe z okazji świąt Wielkanocnych. Kryterium przyznania bonów było średnie wynagrodzenie pracownika za listopad i grudzień 2007 roku oraz styczeń 2008 roku z wyłączeniem nagród jubileuszowych, ekwiwalentów za używanie samochodów służbowych, ekwiwalentów za pranie odzieży. Pracownicy, którzy uzyskali wynagrodzenie do 1.700 zł otrzymali bony o wartości 240 zł. Pracownicy, którzy otrzymali wynagrodzenie od 1.700 zł do 2.500 zł otrzymali bony o wartości 180 zł, natomiast ci którzy otrzymali wynagrodzenie powyżej 2.500 zł otrzymali bony o wartości 120 zł. Zgodnie z uchwałą pracownicy młodociani otrzymali bony w kwocie 50 zł

Z okazji świąt Wielkiej Nocy w marcu 2008 roku płatnik przyznał 103 bony towarowe w tym:

- 49 bonów o wartości 240 zł
- 40 bonów o wartości 180 zł.
- 10 bonów o wartości 120 zł,
- 4 bony o wartości 50 zł.

Uchwałą z dnia 8 grudnia 2008 roku zarząd Gminnej Spółdzielni (...) w C. wspólnie z zarządem Związków Zawodowych przyznał pracownikom bony towarowe z okazji świąt Bożego Narodzenia. Kryterium przyznania bonów było średnie wynagrodzenie pracownika za sierpień, wrzesień i październik 2008 roku z wyłączeniem ekwiwalentów za używanie samochodów własnych do celów służbowych, ekwiwalentów za pranie odzieży, usługi medyczne. Pracownicy, którzy uzyskali wynagrodzenie do 1.700 zł otrzymali bony o wartości 240 zł. Pracownicy, którzy otrzymali wynagrodzenie od 1.700 zł do 2.500 zł otrzymali bony o wartości 180 zł, natomiast ci którzy otrzymali wynagrodzenie powyżej 2.500 zł otrzymali bony o wartości 120 zł. Pracownicy młodociani będący na pierwszym roku nauki otrzymali bony o wartości 30 zł, natomiast ci na drugim roku nauki bony o wartości 50 zł. Z okazji świąt Bożego Narodzenia w grudniu 2008 roku płatnik przyznał 108 bonów towarowych, w tym:

- 7 bonów o wartości 120 zł,

- 32 bony o wartości 180 zł,
- 51 bonów o wartości 240 zł,
- 2 bony o wartości 150 zł
- 9 bonów o wartości 100 zł
- 2 bony o wartości 50 zł
- 5 bonów o wartości 30 zł.

W dniu 7 grudnia 2009 roku zarząd Gminnej Spółdzielni (...) w C. wspólnie z zarządem Związków Zawodowym przyznał z okazji świąt Bożego Narodzenia świadczenia pieniężne dla pracowników ze środków Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych w wysokości 300 zł dla każdego z pracowników. Uzasadniając powyższą decyzję wskazano, że niskie dochody pracowników w 2009 roku, wyjątkowo niskie wynagrodzenia zatrudnionych w spółdzielni na tle innych zakładów funkcjonujących na rynku chojeńskim, a zwłaszcza pracowników (...). Pracownikom zatrudnionym w niepełnym wymiarze czasu pracy przyznano świadczenia niższe niż pozostałym pracownikom. Pracownikom zatrudnionym po 1 września 2009 roku przyznano świadczenie w wysokości 100 zł. Z okazji świąt Bożego Narodzenia w grudniu 2009 roku płatnik przyznał 69 osobom świadczenia pieniężne, w tym:

- 65 świadczeń o wartości 300 zł,
- 2 świadczenia o wartości 150 zł,
- 2 świadczenia o wartości 100 zł.

W kwietniu 2010 roku zarząd Gminnej Spółdzielni (...) w C. wspólnie z zarządem Związków Zawodowych przyznał z okazji świąt Wielkanocnych bony towarowe o wartości 244 zł dla pracowników których wynagrodzenie brutto za miesiąc luty nie przekroczyło 2.000 zł. Jednocześnie, na wniosek Związków Zawodowych, które przeanalizowały sytuację materialną pracowników i ich rodzin, bony o wartości 244 zł przyznano także i tym pracownikom, których wynagrodzenie przekroczyło 2.000 zł brutto. Pracownicy zatrudnieni w niepełnym wymiarze czasu pracy, świadczący pracę codziennie otrzymali bony o wartości 122 zł. Pracownicy świadczący pracę raz w tygodniu otrzymali bony o wartości 61 zł. Z okazji świąt Wielkiej Nocy w kwietniu 2010 roku płatnik przyznał 60 bonów towarowych, w tym:

- 57 bonów towarowych o wartości 200 zł,
- 2 bony towarowe o wartości 100 zł
- 1 bon o wartości 50 zł.

W grudniu 2010 roku zarząd Spółdzielni wspólnie ze związkami Zawodowymi postanowił przyznać pracownikom z okazji świąt Bożego Narodzenia świadczenia pieniężne. Kryterium przyznania świadczeń z ZFŚS było średnie wynagrodzenie pracownika od stycznia do października 2010 roku. Pracownicy, którzy otrzymali wynagrodzenie do 2.000 zł otrzymali 300 zł, pracownicy którzy otrzymali wynagrodzenie od 2.000 zł do 2.500 zł otrzymali 250 zł, zaś ci którzy zarobili ponad 3.000 zł otrzymali 150 zł. Pracownicy zatrudnieni w niepełnym wymiarze czasu pracy, Główna Księgowa, Zarząd i Członkowie Rady Nadzorczej otrzymali po 100 zł. Z okazji świąt Bożego Narodzenia w grudniu 2010 roku płatnik przyznał 60 osobom świadczenia pieniężne, w tym:

- 45 świadczeń pieniężnych o wartości 300 zł,
- 8 świadczeń pieniężnych o wartości 250 zł,
- 2 świadczenia pieniężne o wartości 150 zł,

- 12 świadczeń pieniężnych o wartości 100 zł,

- 1 świadczenie o wartości 200 zł.

H. J. będąca pracownikiem (...) w C. w latach 2008-2010 otrzymała w ZFŚS świadczenia pieniężne oraz bony towarowe o wartości: 180 zł w marcu 2008 roku, 180 zł w grudniu 2008 roku, 300 zł w grudniu 2009 roku, 200 zł w marcu 2010 roku oraz 300 zł w grudniu 2010 roku. Wynagrodzenie H. J. za 10 miesięcy pracy w 2009 roku wyniosło 18 110,05 zł zaś za 10 miesięcy pracy w 2010 roku wyniosło 17 685,078 zł.

H. P. będąca pracownikiem (...) w C. w 2008 roku otrzymała w ZFŚS bony towarowe o wartości: 240 zł w marcu oraz 240 zł w grudniu. J. G. będąca pracownikiem (...) w C. w 2008 roku otrzymała w ZFŚS bony towarowe o wartości: 180 zł w marcu oraz 180 zł w grudniu. C. K. będący pracownikiem (...) w C. w 2008 roku otrzymał w ZFŚS bony towarowe o wartości: 180 zł w marcu oraz 180 zł w grudniu. E. C. będąca pracownikiem (...) w C. w 2008 roku otrzymała w ZFŚS bony towarowe o wartości: 180 zł w marcu oraz 240 zł w grudniu. K. C. będąca pracownikiem (...) w C. w 2008 roku otrzymała w ZFŚS bony towarowe o wartości: 240 zł w marcu oraz 240 zł w grudniu. K. M. będąca pracownikiem (...) w C. w 2008 roku otrzymała w ZFŚS bony towarowe o wartości: 240 zł w marcu oraz 240 zł w grudniu. W. M. będący pracownikiem (...) w C. w 2008 roku otrzymał w ZFŚS bony towarowe o wartości: 180 zł w marcu oraz 180 zł w grudniu. J. J. będąca pracownikiem (...) w C. w 2008 roku otrzymała w ZFŚS bony towarowe o wartości: 240 zł w marcu oraz 240 zł w grudniu.

J. R. będący pracownikiem (...) w C. w 2008 roku otrzymał w ZFŚS bony towarowe o wartości: 120 zł w marcu oraz 120 zł w grudniu.

A. S. będący pracownikiem (...) w C. w 2008 roku otrzymał w ZFŚS bony towarowe o wartości: 240 zł w marcu oraz 240 zł w grudniu.

W oparciu o tak poczynione ustalenia faktyczne Sąd Okręgowy uznał,

że odwołania okazały się częściowo zasadne i wskazując na treść art. 18 ust. 1, art. 4 pkt 9 ustawy systemowej, art. 23 ust. 1 i 7 ustawy z dnia 23 stycznia 2003 r. o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia (Dz. U. Nr 45 poz. 391), art. 81 ust. 1 i 6 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach z opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, art. 11 ust. 1 i art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych), art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 roku o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, stwierdził, że z podstawy wymiaru składek wyłączono świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych. Nadto, do dnia 30 stycznia 2004 r., na mocy powoływanego wyżej rozporządzenia (§ 2 pkt 12) z podstawy wymiaru składek wprost wyłączono wartość świadczeń okolicznościowych przyznawanych w formie rzeczowej lub w formie bonów towarowych uprawniających do zakupu w sklepach artykułów spożywczych i przemysłowych, pod warunkiem, że nie podlegały one wymianie na pieniądze – do wysokości nieprzekraczającej rocznie kwoty, która z tego tytułu została zwolniona od podatku dochodowego od osób fizycznych. Skoro zaś bezspornie w okresie objętym zaskarżonymi decyzjami organu rentowego płatnik wydawał nieodpłatnie pracownikom bony towarowe

i świadczenia pieniężne, a źródłem finansowania tych świadczeń były środki zgromadzone w Zakładowym Funduszu Świadczeń Socjalnych, to środki

te – co do zasady – w ocenie Sądu Okręgowego nie podlegały oskładkowaniu.

Sytuacja byłaby odmienna jedynie w przypadku, gdyby wypłaty te miały na celu obejście prawa, tzn. formalnie byłyby wypłacane ze środków pochodzących z Funduszu, ale faktycznie nie znajdowałyby żadnego uzasadnienia w świetle przepisów ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. Sąd Okręgowy wskazał, że ewentualna niezgodność wypłat z samym Regulaminem, o ile miałyby one charakter socjalny, nie może zmieniać charakteru wypłaconych świadczeń jako wydatkowanych z Funduszu i niepodlegających oskładkowaniu, chyba że wypłaty takie

poczynione zostały w celu obejścia przepisów. W każdym innym przypadku wypłaty z Funduszu podlegają wyłączeniu z oskładkowania, a organ rentowy nie ma podstaw do ingerencji w zasady przydziału bonów.

Sąd podkreślił, że organ rentowy powinien ustalić, czy świadczenia w postaci bonów towarowych przyznane zainteresowanym w niniejszej sprawie miały charakter pomocy socjalnej udzielanej pracownikom – tj. znajdowały uzasadnienie w postanowieniach Regulaminu oraz samej ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, czy też były może dodatkowym ich przychodem wynikającym ze stosunku pracy (i nie miały żadnego związku z sytuacją materialną czy rodzinną pracowników), a co za tym idzie stanowiły podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne. Sąd meriti wskazał, że do dokonania owego ustalenia konieczne było przeanalizowanie przepisów ustawy z dnia 4 marca 1994 roku o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych i dokonanie oceny, czy w sprawach objętych zaskarżonymi decyzjami pracodawca prawidłowo realizował jej postanowienia. Ustawa ta w art. 2 ust. 1 pkt 1 definiuje działalność socjalną, wskazując że należy pod tym pojęciem rozumieć usługi świadczone przez pracodawców na rzecz różnych form wypoczynku, działalności kulturalno-oświatowej, sportowo-rekreacyjnej, opieki nad dziećmi w żłobkach, przedszkolach oraz innych formach wychowania przedszkolnego, udzielanie pomocy materialnej - rzeczowej lub finansowej, a także zwrotnej lub bezzwrotnej pomocy na cele mieszkaniowe na warunkach określonych umową. Na gruncie tej definicji wydanie pracownikom bonów towarowych jest zatem formą udzielania pomocy materialno-rzeczowej, o jakiej mowa w tym przepisie.

Oceniając podstawę wypłaty bonów jako świadczeń wydatkowanych z Funduszu Socjalnego należy mieć jednak także na względzie podstawową zasadę dysponowania środkami funduszu, określoną w art. 8 ust. 1 omawianej ustawy. Zgodnie z nią przyznawanie ulgowych świadczeń i wysokość dopłat z funduszu powinny być uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby korzystającej z funduszu. Nie ma w tym zakresie wyjątków. Nawet regulamin zakładowego funduszu świadczeń socjalnych nie może zmienić tej zasady. Pogląd taki znajduje oparcie w treści ustępu 2 art. 8, zgodnie z którym w regulaminie ustalonym zgodnie z art. 27 ust. 1 albo z art. 30 ust. 5 ustawy o związkach zawodowych pracodawca określa zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z Funduszu, z uwzględnieniem ust. 1, oraz zasady przeznaczania środków Funduszu na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej. Pracodawca, u którego nie działa zakładowa organizacja związkowa, uzgadnia regulamin z pracownikiem wybranym przez załogę do reprezentowania jej interesów.

Sąd Okręgowy zważył, że treść powyższej regulacji uzasadnia zatem tezę, że pracodawca nie może ustalić warunków przyznawania ulgowych świadczeń i ich wysokości z pominięciem naczelnej zasady wyrażonej w ust. 1 tego przepisu, tej mianowicie, że przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu są uzależnione wyłącznie od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu. Sąd podkreślił, że ustawa o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych nie upoważnia do tworzenia takich zasad podziału środków funduszu socjalnego, które pozostawałyby w sprzeczności z jej art. 8 ust. 1; ten zaś przepis wyraźnie powiązał zasady korzystania z ulgowych usług i świadczeń z sytuacją życiową, rodzinną i materialną osób uprawnionych. W konsekwencji świadczenia wypłacone przez pracodawcę z pominięciem owej zasady podstawowej nie mogą być ocenione w sensie prawnym jako świadczenia socjalne, a jeżeli tak, to nie mogą korzystać z uprawnień przyznanych tym świadczeniom przez system ubezpieczeń społecznych.

W ocenie Sądu Okręgowego nie budziło wątpliwości, że świadczenia udzielone zainteresowanym wypłacone zostały z funduszu socjalnego i że miały one charakter bonów towarowych i świadczeń pieniężnych, ustalenia poczynione w niniejszej sprawie dotyczyć musiały tego, czy co do zasady stanowiły one pomoc socjalną dla pracowników i czy nie zmierzały do obejścia przepisów prawa przewidujących obowiązek opłacania składek na ubezpieczenie społeczne od dochodów wynikających ze stosunku pracy. W toku postępowania, zarówno przed organem rentowym, jak i przed Sądem, płatnik wskazywał, że przyznawane pracownikom bony miały charakter socjalny – wydawane były w okresach zwiększonych obciążeń finansowych, jako pomoc materialna dla pracowników w czasie, kiedy musieli oni poczynić dodatkowe wydatki związane z organizacją świąt. Już z tej zatem przyczyny należy odczytywać ww. bony oraz świadczenia pieniężne jako pomoc socjalną, nie zaś świadczenie związane z wykonywaniem przez pracowników obowiązków wynikających z obowiązującego ich zakresu czynności.

Dokonując analizy charakteru świadczeń wypłaconych zainteresowanym Sąd zwrócił uwagę, że od 10 lipca 1997 r. w Gminnej Spółdzielni (...) w C. obowiązywał Regulamin korzystania z funduszu świadczeń socjalnych przez pracowników Gminnej Spółdzielni (...) w C.. W latach 2008-2010 regulamin ten był kilkakrotnie modyfikowany aneksami, m.in. w zakresie świadczeń wypłacanych przez płatnika składek na rzecz pracowników z Zakładowego Funduszu Socjalnego. Zgodnie z zapisami Regulaminu obowiązującymi od 1 stycznia 2008 r. niezależnie od finansowania działalności i usług socjalnych część środków zakładowego funduszu socjalnego może być przeznaczona na bony towarowe, świadczenia rzeczowe lub paczki na wniosek związków zawodowych, głównie przed świętami, dla pracowników przy każdorazowym określeniu kryteriów dochodowych przez Zarząd Spółdzielni. Natomiast zgodnie z postanowieniami Regulaminu obowiązującymi od dnia 5 października 2009 roku niezależnie od finansowania działalności i usług socjalnych część środków zakładowego funduszu socjalnego może być przeznaczona na bony towarowe, świadczenia pieniężne lub rzeczowe oraz paczki na wniosek związków zawodowych, głównie przed świętami, dla pracowników - przy każdorazowym określeniu przez Zarząd Spółdzielni kryteriów dochodowych i analizując sytuację materialną pracowników.

Sąd Okręgowy zważył, że z powyższego wynika, że zgodnie z postanowieniami Regulaminu korzystania z funduszu świadczeń socjalnych przez pracowników Gminnej Spółdzielni (...) w C., że środków funduszu mogą być finansowane m.in. bony towarowe i środki pieniężne, przede wszystkim przed świętami, które są przedmiotem sporu w niniejszej sprawie. Przyjętą praktyką w Spółdzielni było to, że to związki zawodowe występowały z wnioskiem o przyznanie danym pracownikom określonych świadczeń z funduszu, działając niezależnie od tego czy dany pracownik był zrzeszony czy też nie. Płatnik składek w latach 2008-2010 przyznał pracownikom środki pieniężne oraz bony towarowe z okazji Świąt Wielkanocnych i Świąt Bożego Narodzenia, a przeprowadzone postępowanie dowodowe wykazało, że w marcu 2008 r., grudniu 2008 r. oraz w grudniu 2010 r. wysokość tych świadczeń wypłacanych z ZFŚS była zróżnicowana i uzależniona od wysokości wynagrodzenia osiąganego u płatnika składek. Podstawą przyznania bonów oraz świadczeń pieniężnych była – zgodnie z obowiązującym regulaminem - wspólna decyzja Zarządu Gminnej Spółdzielni (...) w C. oraz Zarządu Związku Zawodowego w formie uchwał, w których określono kryteria przyznawania bonów oraz świadczeń pieniężnych.

W ocenie Sądu Okręgowego przyjęte kryteria w postaci progów finansowych, które różnicowały wypłatę świadczeń były kryteriami jasnymi, czytelnymi i łatwymi do zweryfikowania. W tym stanie rzeczy kryterium dochodowe poszczególnych grup pracowników stawało się realną i uchwytną przesłanką różnicowania wysokości bonów świątecznych oraz świadczeń pieniężnych. Sąd podkreślił, że bony towarowe oraz świadczenia pieniężne wypłacone w marcu 2008 roku, grudniu 2008 roku oraz grudniu 2010 roku były zróżnicowane a ich wysokość zależała od średniego wynagrodzenia (za ostatnie 3 lub 10 miesięcy) osiąganego u odwołującego - płatnika składek, co wskazuje, że odwołujący zastosował kryterium socjalne przy przyznawaniu tych świadczeń. Na podstawie uchwał Zarządu Spółdzielni oraz Zarządu Związków Zawodowych pracownicy dzieleni byli na grupy - w zależności od wysokości wynagrodzenia. Tym samym ten, kto zarabiał mniej dostawał najwięcej z funduszu, ten kto zarabiał więcej otrzymywał mniej, a niekiedy ten kto zarabiał najwięcej i nie mieścił się w progach, nie otrzymywał świadczenia w ogóle. Sąd Okręgowy zważył, że fakt, że pracodawca ustanowił de facto tylko jedno kryterium, od którego zależała wysokość bonów poszczególnych pracowników – chociaż każdorazowo było to kryterium istotne i dające wyobrażenie o sytuacji materialnej poszczególnych pracowników, a także to, że płatnik nie zróżnicował wysokości wszystkich przyznanych bonów, a jedynie zróżnicował ich wysokość

w pewnych grupach, nie może przemawiać na niekorzyść pracodawcy, skoro ustawa o świadczeniach z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych ani nie przewiduje kryteriów, według jakich przyznawane mają być świadczenia z funduszu, ani też nie określa progów finansowych czy wysokości świadczeń w poszczególnych sytuacjach bytowych osób uprawnionych.

W ocenie Sądu I instancji charakter bonów towarowych oraz świadczeń pieniężnych, jako dodatkowego wsparcia w okresach zwiększonych obciążeń budżetów rodzinnych, z istoty rzeczy wymusza na pracodawcy – w szczególności w sytuacji, gdy zatrudnia on znaczną liczbę pracowników, jak to miało miejsce w Gminnej Spółdzielni (...) w C. – zbiorczą, ogólną ocenę sytuacji materialnej poszczególnych pracowników. Oczywistym jest, że przy liczbie

osób zatrudnionych u płatnika, niemożliwym byłoby w krótkim okresie (na tyle by dysponować aktualnymi informacjami dotyczącymi sytuacji bytowej wszystkich pracowników) przeanalizować sytuację materialną i życiową wszystkich zatrudnionych. Tym samym różnicując wysokość bonów płatnik słusznie opierał się na obiektywnych danych obrazujących stan majątkowy pracowników, takich jak uzyskiwane wynagrodzenie. Pracownicy pozostający w wyjątkowo trudnej sytuacji bytowej, spowodowanej innymi okolicznościami mogli natomiast składać wnioski o indywidualne świadczenia z funduszu.

Sąd Okręgowy podniósł, iż odmiennie sytuacja wyglądała w przypadku świadczeń pieniężnych przyznanych w grudniu 2009 r. a także bonów towarowych przyznanych w kwietniu 2010 r., gdyż brak było wówczas podstaw do przyjęcia, że wysokość tych świadczeń zależała od indywidualnej sytuacji materialnej zainteresowanej H. J.. Sąd I instancji podkreślił, że w grudniu 2009 r. Zarząd Gminnej Spółdzielni (...) w C. wspólnie z Zarządem Związków Zawodowych przyznał z okazji Świąt Bożego Narodzenia świadczenia pieniężne w identycznej – poza kilkoma wyjątkami - wysokości. W kwietniu 2010 r. z okazji świąt Wielkanocnych co prawda wprowadzono kryterium socjalne przy przyznawaniu tych świadczeń, wskazując, że bony towarowe o wartości 244 zł otrzymają jedynie ci pracownicy, którzy uzyskali nie więcej niż 2.000 zł wynagrodzenia brutto za miesiąc luty 2010 r., jednocześnie podnosząc, iż na wniosek Związków Zawodowych, które przeanalizowały sytuację materialną pracowników i ich rodzin, bony towarowe o wartości 244 zł otrzymają także i ci pracownicy, którzy otrzymali wynagrodzenie powyżej 2.000 zł brutto. Z powyższego wynika, że zarówno w grudniu 2009 r. oraz kwietniu 2010 r. nie mogło być mowy o uzależnieniu przyznania prawa do tych świadczeń od sytuacji materialnej pracowników, skoro bony i świadczenia pieniężne przyznano wszystkim pracownikom w takich samych kwotach. Oznacza to, że płatnik w ogóle nie różnicował sytuacji pracowników, skoro wszystkie zatrudnione u niego osoby – bez względu na to ile zarabiał - otrzymywały świadczenia z funduszu w identycznej wysokości. Sąd Okręgowy podkreślił, że w konsekwencji przyjąć należało, że pomimo iż środki na bony towarowe oraz świadczenia pieniężne za grudzień 2009 r. oraz kwiecień 2010 r. pochodziły z funduszu świadczeń socjalnych, to sposób dysponowania nimi pozostawał w sprzeczności z art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 roku o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. Sąd I instancji zważył, że skoro przyznanie bonów oraz świadczeń pieniężnych nie było zależne od sytuacji majątkowej, życiowej czy rodzinnej uprawnionych, to nie stanowiły one świadczeń socjalnych podlegających wyłączeniu z podstawy wymiaru składek.

Sąd Okręgowy zważył, że skoro więc wypłata bonów oraz świadczeń pieniężnych nie miała charakteru socjalnego, gdyż nie wiązała otrzymania świadczeń z kryterium socjalnym, to wartość owych należało uznać za przychód w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 roku o podatku dochodowym od osób fizycznych, stanowiący podstawę wymiaru składek (art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z § 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. oraz art. 81 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych).

Od powyższego wyroku apelację wywiódł ubezpieczony, zaskarżając go w części, tj. w zakresie pkt III. Orzeczeniu temu zarzucił:

- naruszenie prawa materialnego, § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe w zw. z art. 18 ust. 1 oraz art. 20 ust. 1 ustawy systemowej, przez jego niezastosowanie skutkujące uznaniem, że dodatkowe świadczenie finansowe wypłacone zainteresowanemu ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach ZFŚS stanowią przychód pracownika, a tym samym powinny zostać odprowadzone przez płatnika składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe, chorobowe oraz wypadkowe;

- naruszenie prawa materialnego, tj. art. 81 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych przez jego niezastosowanie skutkujące uznaniem, że dodatkowe świadczenie finansowe wypłacone zainteresowanemu ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach ZFŚS stanowią przychód pracownika i winny zostać od nich odprowadzone składki z tytułu ubezpieczenia zdrowotnego;

- błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wydanej decyzji, który miał wpływ na jej treść, poprzez uznanie, że płatnik składek nie badał sytuacji życiowej i materialnej pracowników przyznając im dodatkowe świadczenia, podczas gdy sytuacja majątkowa, socjalna oraz życiowa była płatnikowi znana i pracownik spełniał wymogi do otrzymania dodatkowego świadczenia według Zakładowego Regulaminu ZFŚS.

W związku z powyższym, ubezpieczony wniósł:

1. o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie w całości odwołań płatnika od decyzji ZUS wobec zainteresowanych i ustalenie, że również świadczenia przyznawane pracownikom w grudniu 2009 r. oraz boni towarowe przyznane w kwietniu 2010 r. nie stanowią podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne,
2. ewentualnie, o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania z pozostawieniem temu sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny podziela w całości ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd pierwszej instancji przyjął je w zakresie zaskarżonej części za własne, nie widząc w związku z tym konieczności ich ponownego szczegółowego przytaczania. Rozpoznając sprawę Sąd Okręgowy nie naruszył bowiem tak norm prawa materialnego, jak i zasad postępowania, które uzasadniałyby uwzględnienie wniosków apelacji.

Sąd Apelacyjny nie podzielił przy tym żadnego zarzutu apelacji płatnika. Prawidłowym było przyjęcie, że w przypadku przyznanych w grudniu 2009r. świadczeń pieniężnych oraz w kwietniu 2010r. bonów towarowych, nie zostało zastosowane kryterium socjalne, a tym samym – wbrew apelacji - wysokość świadczeń nie była uzależniona od indywidualnej sytuacji materialnej zainteresowanych, co wynika wprost ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego. Mimo bowiem tego, że pracodawca zaspokaja w miarę możliwości potrzeby bytowe, socjalne i kulturalne pracowników (art. 16 i art. 94 pkt 8 Kodeksu pracy), to jednak nie może to być przyjmowane w kategoriach dowolności, lecz z uwzględnieniem funkcji socjalnej i ratio legis ustawy z dnia 4 marca 1994r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (tekst jednolity opubl. w Dz. U. z 2011r., poz. 592, ze zm.). Nie można pomijać, iż zgodnie z intencją ustawodawcy zakładowy fundusz świadczeń socjalnych jest dobrowolnym funduszem na poziomie zakładu pracy, którego podstawowym zadaniem jest sfinansowanie przez pracodawcę pomocy socjalnej między innymi na rzecz pracowników i ich rodzin. W myśl art. 1 ust. 1 ustawa z dnia 4 marca 1994 r. określa zasady tworzenia w zakładach pracy zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, zwanego dalej "Funduszem", i zasady gospodarowania środkami tego Funduszu, przeznaczonych na finansowanie działalności socjalnej organizowanej na rzecz osób uprawnionych do korzystania z Funduszu oraz na dofinansowanie zakładowych obiektów socjalnych ale przy założeniu, że fundusz został uruchomiony. Bez wątplenia pojęcie socjalny utożsamiane jest z zaspokajaniem potrzeb bytowych, materialnych i kulturalnych uprawnionych osób. Ze środków funduszu finansuje się świadczenia nie wynikające z warunków wynagradzania za pracę oraz niezależne od wyników i jakości wykonywanej pracy. Jedynie te działania, które podejmowane są w interesie pracowników,

a nie pracodawcy, mieszczą się w ustawowym pojęciu zakładowa działalność socjalna. Ustawa z dnia 4 marca 1994 r. definiuje w art. 2 pkt. 1, że działalność socjalna to usługi świadczone przez zakłady pracy na rzecz różnych form wypoczynku, działalności kulturalno-oświatowej, sportowo-rekreacyjnej, udzielanie pomocy materialnej - rzeczowej lub finansowej, a także zwrotnej lub bezzwrotnej pomocy na cele mieszkaniowe na warunkach określonych umową. Przyznawanie jednak ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu jest uzależniona od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania

z Funduszu i w tym zakresie ubezpieczony powinien był poczynić niezbędne ustalenia. Ubezpieczony nie wykazał natomiast, aby w spornym datach kierował się sytuacją socjalną swych pracowników. Ustawa o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych wyklucza tworzenie zasad podziału funduszu w sprzeczności z art. 8 ust. 1 u.z.f.ś.s. i jest to przepis bezwzględnie obowiązujący. Jednak, w przypadku ubezpieczonego, zarówno w grudniu 2009 r., jak w kwietniu

2010r. nie przestrzegano wymogu kryterium socjalnego. W grudniu 2009r. Zarząd Gminnej Spółdzielni (...) w C. wspólnie z Zarządem Zawiazków Zawodowych przyznał przecież z okazji świąt Bożego Narodzenia świadczenia pieniężne w identycznej – poza kilkoma wyjątkami - wysokości. W kwietniu 2010 r. z okazji świąt Wielkanocnych wprowadzono kryterium socjalne, ale potem faktycznie nie było ono przestrzegane. Początkowo bowiem wskazano, że bony towarowe o wartości 244 zł otrzymają pracownicy, którzy uzyskali nie więcej niż 2.000 zł wynagrodzenia brutto za luty 2010 r., jednocześnie podnosząc, iż na wniosek związków zawodowych, które przeanalizowały sytuację materialną pracowników i ich rodzin, bony towarowe

o wartości 244 zł uzyskali także ci pracownicy, którzy otrzymali wynagrodzenie powyżej 2.000 zł brutto. W grudniu 2009 r., jak i kwietniu 2010 r. nie uzależniono więc uprawnień do świadczeń od sytuacji materialnej pracowników; bony

i świadczenia pieniężne de facto przyznano wszystkim pracownikom w takich samych kwotach. Trafnie zatem podniósł Sąd pierwszej instancji, że ubezpieczony

nie zróżnicował sytuacji pracowników, skoro wszystkie zatrudnione u niego osoby

– bez względu na to, jaki uzyskiwały przychód (dochód) - otrzymały świadczenia

z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych w identycznej wysokości.

Choć ustawodawca pozostawił pracodawcy swobodę, gdyż nie zdefiniował żadnych kryteriów ani progów, to jednak nie oznacza to, że pracodawca nie musi kierować się kryterium socjalnym, ani nawet w razie jego ustalenia, respektować przyjętych zasad. W przeciwnym razie świadczenia z Funduszu są traktowane jako świadczenia ze stosunku pracy, podlegające na zasadach ogólnych uwzględnieniu w podstawie wymiaru składek.

Reasumując, Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń, w oparciu

o posiadany materiał i wyprowadził z niego należyte uzasadnione wnioski,

które stały się podstawą do wydania orzeczenia bez potrzeby ich uzupełniania bądź korygowania.

Wskazując na argumenty wyżej podane Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację jako bezzasadną.